ASIANTUNTIJALAUSUNTO
Asianajaja Jenni Tapio
21.11.2017

Vastaanottaja: Eduskunnan Liikenne- ja viestintävaliokunta
Viite: Asiantuntijapyyntö/ tiistai 21.11.2017 klo 12:00 /HE 157/2017 vp

Totean Asianajotoimisto Bird & Bird Oy:n puolesta lausuntona viitteessä mainitusta hallituksen esityksestä kunnioittavasti seuraavan.

Esityksen taustalla avaruuslaiksi ovat Suomen valtiota koskevat kansainvälisen oikeuden säännöt liittyen avaruuden käyttöön. Valtiot vastaavat toiminnasta avaruudessa, vaikka toiminta olisi ei-valtiollisen toimijan harjoittamaa. Valtioilla on kansainvälisten sopimusten perusteella ensisijainen korvausvastuu kolmansille osapuolille avaruusesineen aiheuttamista vahingoista. Useat uudetkin avaruusvaltiot ovat säätäneet samansuuntaista avaruustoimintaa koskevaa kansallista lainsäädäntöä näiden kansainvälisten velvoitteiden voimaansaattamiseksi ja tarkentamiseksi valtion ja toiminnanharjoittajan välillä. On kannatettavaa, ja avaruustoimintaa harjoittavien toimijoiden kannalta tärkeää, että esityksessä kuvattu toimintaympäristö on selkeä ja luvansaamisen edellytykset ovat yhdenmukaiset ja toiminnanharjoittajien tiedossa.

Esityksellä on vaikutus pääosin ns. *upstream* toiminnanharjoittajiin, joiden tarkoituksena on lähettää ja/tai operoida avaruuteen lähetettävää laitteistoa. Tällä hetkellä tiedossa oleva suomalainen toiminta on keskittynyt piensatelliittien operointiin, mutta esityksen tarkoituksena on kattaa myös muu tulevaisuuden avaruustoiminta. Esityksen mukaisesti avaruustoiminnan määritelmän piiriin ei kuulu ns. *downstream* aktiviteetit, jossa avaruusdataa analysoidaan ja jatkojalostetaan.

Keskeinen asia esityksessä on valtion ensisijainen vastuu avaruusvahingoista kolmansille osapuolille sekä Suomen kansalaisille. Ensisijaisesta korvausvastuusta johtuen esityksessä pyritään luvan myöntämiseen liittyvillä ehdoilla varmistamaan, että harjoitettava avaruustoiminta olisi mahdollisimman turvallista, vahinkojen syntymisen riski ja sitä kautta valtion korvausvastuun realisoitumisen mahdollisuus olisi mahdollisimman pieni.

Hyväksymällä avaruustoiminnan harjoittamisen valtion tulee olla tietoinen valtion ensisijaisen korvausvastuullisen roolista sekä siitä, että maksettua korvausta ei välttämättä kaikissa tapauksissa saada perittyä toiminnanharjoittajalta huolimatta lakiin kirjatusta valtion osittain rajatusta takautumisoikeudesta. Toiminnan vakuuttamisvelvollisuus on kirjattu esitykseen, mutta käytännössä jää nähtäväksi millaisia vakuutusinstrumentteja tullaan vaatimaan, sillä vakuutuksen kustannukset saattavat nousta erittäin merkittäviksi ja sitä kautta epätarkoituksenmukaisiksi harjoitettavan avaruustoiminnan kannalta. Tämän vuoksi keskusteluissa esillä olleen avaruusvahinkorahaston perustamisen mahdollisuutta esityksen tavoitteiden edistämiseksi olisi myös kannatettavaa selvittää. Esityksen mukaan toiminnanharjoittajan vastuu valtion suorittamista korvauksista koskien kiertoratavahinkoja on määrällisesti rajoittamatonta, mikäli toiminnanharjoittajan puolella on havaittavissa tahallisuutta tai tuottamusta. Toiminnanharjoittajan oman toimintaedellytysten arvioinnin kannalta voitaisiin tarkentaa niitä vaatimuksia tai standardeja, joita noudattamalla toiminnanharjoittajat voisivat varmistua huolellisen avaruustoiminnan harjoittamisen edellytyksistä tuottamuksellisuusarvioinnissa. Tämä erityisesti sen vuoksi, että avaruusromun osalta esityksessä on mainittu kansainvälisten ei-sitovien ohjeistusten merkitys toiminnanharjoittajan huolellisuuden arvioinnissa.